

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นกรอบกำหนดแนวทางในการศึกษา การประเมินผลนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จึงเสนอแนวความคิดทางทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผล ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีศักยภาพที่ทัดเทียมนานาประเทศนั้น การลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์นับว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจึงได้ร่วมกันเสนอแนะนโยบายสนับสนุนภาคเอกชนในการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาฝีมือแรงงาน ในขณะเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในสังคมด้วยการให้โอกาสแก่นักเรียนนักศึกษาที่ด้อยโอกาส จึงเห็นสมควรกำหนดเป็นนโยบายให้ภาครัฐบาลสนับสนุนทางการเงิน โดยการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1)

จากแนวความคิดดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบในหลักการเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 ให้มีการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาขึ้น เพื่อให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สำหรับศึกษาต่อตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทั้งสายสามัญและสายอาชีวะ) จนถึงระดับปริญญาตรีในประเทศ รวมทั้งการศึกษานอกระบบต่อเนื่องจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายในการครองชีพระหว่างการศึกษา

โดยกองทุนได้กำหนดวงเงินแตกต่างกันตามแต่ละระดับการศึกษา และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งสถาบันการศึกษาจะเป็นผู้พิจารณาให้กู้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ขอู้ จากนั้นจะส่งผ่านเรื่องไปยังธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการเบิกจ่าย และชำระคืนเงินกู้ ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าผู้ที่มีสิทธิขอู้จะต้องอยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ของผู้ปกครองรวมกันแล้วไม่เกิน

150,000 บาทต่อปี หากมีเงินเหลือจึงพิจารณาผู้ขอกู้ที่มีรายได้สูงขึ้นไปตามลำดับแต่ไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี ซึ่งมีระยะเวลาปลอดหนี้ตลอดระยะเวลาการศึกษา และภายหลังจบการศึกษาแล้ว 2 ปี ทั้งนี้ผู้ขอกู้จะต้องชำระหนี้คืนให้เสร็จสิ้นภายใน 15 ปีนับแต่วันที่ต้องเริ่มชำระหนี้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี

ดังนั้นการดำเนินนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจึงเป็นแหล่งเงินทุนให้กับนักศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์ในขณะที่เรียน ทั้งยังก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา เนื่องจากช่วยให้นักเรียนนักศึกษามีโอกาสเข้าเรียนเพิ่มมากขึ้น และจากการที่กำหนดให้มีการใช้คืนเงินให้กับรัฐเมื่อจบการศึกษา หรือเมื่อทำงานแล้วนั้น วิธีการนี้จะทำให้รัฐรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาน้อยลง และจะทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของตนเองมากขึ้น ซึ่งช่วยให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้รัฐได้ช่วยเหลือนักศึกษาเป็นจำนวนมากขึ้น โดยใช้งบประมาณภายในขอบเขตที่มีอยู่ ซึ่งแตกต่างจากทุนการศึกษาแบบให้เปล่าที่รัฐไม่มีทางระดมทุนกลับมาได้ (นงราม เศรษฐพานิช และคณะ , 2532 : 117)

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษานั้น ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา โดยอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของ 3 หน่วยงาน คือ กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย โดยตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541 มาตรา 14 กำหนดให้มี

คณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นรองประธาน ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง นายกสุมาคม สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และนายกสุมาคมสมาพันธ์การศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกิน 5 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยให้อธิบดีกรมบัญชีกลางเป็นกรรมการและเลขานุการ

โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงาน ระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการกู้ยืมเงินและชำระคืน ตลอดจนการพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีสำหรับการดำเนินงานกองทุน และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541 ยังได้กำหนดให้มี

1. คณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง ประกอบด้วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานคณะอนุกรรมการ ให้ผู้ช่วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายคนหนึ่งเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ โดยทำหน้าที่เสนอแนะให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ กำกับดูแลการให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียน นักศึกษาในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาที่อยู่ในสังกัด ควบคุม หรือกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ หรือสถานศึกษาในสังกัด ควบคุม หรือกำกับดูแลของกระทรวงหรือส่วนราชการอื่นที่ไม่ใช่ทบวงมหาวิทยาลัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2. คณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่สอง ประกอบด้วย ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นประธานคณะอนุกรรมการ ให้ผู้ช่วยปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งปลัดทบวงมหาวิทยาลัยมอบหมายคนหนึ่ง เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ โดยทำหน้าที่เสนอแนะให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ กำกับดูแลการให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียน นักศึกษาในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาที่อยู่ในสังกัด ควบคุม หรือกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกระทรวงศึกษาธิการนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้แบ่งการบริหารออกเป็น 4 ระดับคือ ระดับกระทรวง กรม จังหวัด และสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 6 - 9)

ระดับกระทรวง

อยู่ในความรับผิดชอบของ คณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง และเนื่องจากภารกิจของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษามีจำนวนมาก และต้องเชื่อมโยงกับหน่วยงาน สถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดกระทรวง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งสำนักงานคณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการบริหารและประสานงาน

ระดับกรม

องค์กรที่รับผิดชอบคือ คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของกรม ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารและดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เฉพาะสถานศึกษาในสังกัดที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีภารกิจดังนี้ คือ

1. สำรวจความต้องการกู้ยืมเงินของแต่ละสถานศึกษา
2. พิจารณาจัดสรรเงินกู้ให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวง ในกรุงเทพมหานคร

3. รายงานผลการจัดสรรเงินกู้
4. กำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้กู้ยืมของสถานศึกษา
5. ประสานงานระหว่างสถานศึกษาภายในกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการบัญชี
จ่ายที่หนึ่งและสำนักงานกองทุนฯ

นอกจากนี้ได้กำหนดให้มีคณะทำงานติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืม
เพื่อการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ
การศึกษา เฉพาะสถานศึกษาของกรมที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

ระดับจังหวัด

องค์กรที่รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด
(ศศว.จ.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ศึกษาธิการจังหวัดเป็นเลขานุการ โดยมีภารกิจดังนี้
คือ

1. สำรวจความต้องการกู้ยืมเงินของแต่ละสถานศึกษา
2. พิจารณาจัดสรรเงินกู้ให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกสังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้นทบวงมหาวิทยาลัย ภายในจังหวัด
3. รายงานผลการจัดสรรเงินกู้
4. กำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้กู้ยืมของสถานศึกษา
5. ประสานงานระหว่างสถานศึกษาภายในจังหวัด และคณะกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง
และสำนักงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

นอกจากนี้ ทางกระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดให้มี

1. คณะอนุกรรมการบริหารงานกองทุนเพื่อการศึกษาจังหวัด โดยมีศึกษาธิการจังหวัด
เป็นประธานคณะอนุกรรมการ ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็น
อนุกรรมการ ให้หัวหน้าฝ่ายที่รับผิดชอบงานกองทุนฯ เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่
พิจารณาจัดสรรเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาให้สถานศึกษาทุกสังกัดในจังหวัด

2. คณะทำงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
ซึ่งมีศึกษาธิการจังหวัดเป็นประธาน ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ
เป็นกรรมการ ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดที่รับผิดชอบงานกองทุนฯ เป็นกรรมการและเลขานุการ
โดยทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

ระดับสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถาบันการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้
กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ประจำสถาบันการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา เป็น

ประธาน ครูหรืออาจารย์ในสถานศึกษา 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น 2 คนเป็นกรรมการ ให้ครูหรืออาจารย์แนะแนวหรือทำหน้าที่แนะแนว 1 คนเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้โดยกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวนี้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุน ตลอดจนกำกับดูแลการดำเนินงานกองทุนของสถาบันการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการบัญญัติจ่ายที่หนึ่งมอบหมาย

แนวทางการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินงานกองทุนฯเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย และมีความสะดวกรวดเร็วในทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดแนวทางในการบริหารและดำเนินการให้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของกรม จังหวัด และสถานศึกษา รวมถึงแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน นักศึกษาผู้ขอกู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 10 - 24) ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ของกรมและจังหวัด

การดำเนินการให้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ในระดับกรม หรือจังหวัด มีแนวทาง ดังต่อไปนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับกองทุนให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา สถานศึกษา ทราบในรูปแบบต่างๆ ก่อนสิ้นภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา เพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อม

1.2 การจัดสรรเงินกองทุนฯ โดยมีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินกองทุนฯของกรม หรือคณะกรรมการบริหารกองทุนจังหวัดแล้วแต่กรณีพิจารณาจัดสรรเงินกองทุนให้แก่สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.3 การปรับปรุงวงเงินจัดสรรที่เหลือจากสถานศึกษาหนึ่ง ให้แก่อีกสถานศึกษาหนึ่งที่ยังมีความต้องการวงเงินกู้ยืมเพิ่ม พร้อมทั้งแจ้งยอดการจัดสรรเงินกองทุน ยอดรวมสุทธิ (ยอดที่จัดสรรให้ครั้งแรก รวมกับยอดที่ได้มีการปรับปรุงแล้วทั้งหมด) ให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทราบ

1.4 การรายงานผลการคัดเลือกจำนวนผู้ยืมเงิน และวงเงินกู้ยืมของสถานศึกษา ให้แก่คณะกรรมการบัญญัติจ่ายที่หนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการทราบ ตามแบบและขั้นตอนการรายงานที่กำหนดให้

1.5 การประสานงาน กับสถานศึกษา คณะอนุกรรมการบัญญัติจ่ายที่หนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ ธนาคารกรุงไทย และหน่วยงานอื่นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานกองทุนฯเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6 การสำรวจจำนวนนักเรียน นักศึกษา และความต้องการวงเงินกู้ยืมในปีการศึกษาต่อไปของกรมหรือจังหวัด เสนอต่อคณะกรรมการบัญญัติจ่ายที่หนึ่ง

1.7 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนฯ โดยคณะกรรมการติดตามและประเมินผลของกรมหรือจังหวัด เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนกำกับดูแลการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินกองทุนฯ

1.8 การจัดทำข้อมูล สถิติ สารสนเทศ และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานกองทุนฯ เพื่อใช้ในการบริหาร วางแผนงานและเผยแพร่ต่อไป

1.9 การจัดประชุม อบรมสัมมนาผู้บริหารและผู้บริหารงานกองทุนฯของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

1.10 การปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการกฤษฎีกาที่หนึ่ง

2. แนวทางการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ของสถานศึกษา

การดำเนินการให้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ในระดับสถานศึกษา มีแนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนให้ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปทราบในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การปิดประกาศคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา การออกแนะแนวเคลื่อนที่ไปตามสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนถึงระดับชั้น ม.3 การจัดทำเอกสาร แผ่นพับ เผยแพร่ การออกเสียงตามสายในหมู่บ้านหรือตามสถานีวิทยุที่ตั้งอยู่ในจังหวัด การลงข่าวในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การจัดประชุมผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษาเพื่อชี้แจง และโดยวิธีการอื่นๆ ก่อนสิ้นภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา เพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อม

2.2 การประกาศรับสมัครผู้กู้ยืมเงิน โดยให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ให้นักเรียน นักศึกษาทราบก่อนสิ้นปีการศึกษา โดยระบุ วัน เวลา และสถานที่รับสมัครให้ชัดเจน พร้อมทั้งคุณสมบัติของผู้ขอกู้ยืมเงิน เอกสารหลักฐานต่างๆ ที่จำเป็น

2.3 การจัดทำแบบพิมพ์ ได้แก่ สัญญากู้ยืมเงิน ใบนำส่งเอกสาร ใบแจ้งผลการอนุมัติการกู้ยืมให้สถานศึกษาขอรับได้ที่ธนาคารกรุงไทย สาขาที่ใช้บริการ สำหรับแบบพิมพ์อื่น ได้แก่ แบบคำขอกู้ แบบแจ้งจบการศึกษา แบบแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ให้สถานศึกษาจัดทำตามตัวอย่างที่กำหนดให้

2.4 การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอกู้ยืมเงินกองทุนฯให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ เป็นผู้มีสัญชาติไทย ศึกษาที่สถาบันการศึกษาในประเทศไทย ไม่เป็นผู้เคยสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีในสาขาใด ไม่เป็นผู้ทำงานประจำในระหว่างเรียน รายได้ของบิดา มารดาและนักเรียน นักศึกษาผู้ขอกู้ยืม รวมกันไม่เกิน 150,000 บาทต่อปี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ในขณะขอ

กู้ยืมเงิน ต้องไม่เป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เป็นผู้ที่มีผลการเรียนดี หรือผ่านเกณฑ์ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการศึกษา และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบหรือประกาศ การสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือสถานศึกษา

สำหรับในกรณีที่ต้องมีการรับรองรายได้ ผู้ที่มีสิทธิรับรองรายได้ของครอบครัวผู้ขอกู้ยืมเงิน คือ ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป หรือตำแหน่งเทียบเท่า หรือ ผู้บริหารสถานบันการศึกษา หรือผู้ประกอบการท้องถิ่นระดับผู้ใหญ่บ้านขึ้นไป

2.5 การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานต่างๆที่ผู้ขอกู้ยืมเงินต้องเสนอพร้อมแบบคำขอกู้เพื่อประกอบการพิจารณาขอกู้ยืมเงิน ซึ่งได้แก่ รูปถ่ายของผู้ยื่นขอกู้ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีของผู้ยื่นคำขอกู้ บิดา มารดา หรือผู้ประกอบการ และผู้รับรองรายได้ หนังสือรับรองเงินเดือนของบิดา มารดา หรือผู้ประกอบการ หรือหนังสือรับรองรายได้และฐานะของบิดา มารดา หรือผู้ประกอบการ หนังสือแสดงความคิดเห็นของอาจารย์แนะแนว หรือทำหน้าที่ที่ปรึกษา แผนผังแสดงที่ตั้งที่อยู่อาศัยของบิดา มารดา หรือผู้ประกอบการ และใบแสดงผลการศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา

2.6 การพิจารณาคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาที่จะได้รับอนุมัติให้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ของสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการคือ ให้พิจารณาในด้านความเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือมีฐานะยากจนที่สุดเรียงตามลำดับไป หากมีคุณสมบัติเหมือนกัน ก็ให้พิจารณาถึงภาระรับผิดชอบของครอบครัว เช่น จำนวนพี่น้องของนักเรียนที่ครอบครัวต้องอุปการะ ผลการเรียนของนักเรียน ความประพฤติของนักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

2.7 การประกาศผลการคัดเลือก เมื่อสถานศึกษาได้พิจารณาคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาที่จะขอกู้ยืมเงินกองทุนฯได้แล้ว ให้จัดทำประกาศผลการคัดเลือกติดประกาศให้ทราบทั่วกัน และแจ้งผลการคัดเลือกให้ผู้กู้ยืมเงินทราบ

2.8 การตรวจสอบสัญญาผู้ ตรวจสอบการลงรายละเอียดตามสัญญาให้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน ได้แก่ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน ตรวจสอบจำนวนเงินที่ขอกู้ และการลงนามในเอกสารสัญญาต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2.9 การเปิดบัญชีกับธนาคาร ให้สถานศึกษาเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เรียกว่า “บัญชีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ของ.....(ระบุชื่อสถานศึกษา) เพื่อใช้ในการโอนค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าบัญชีของสถานศึกษา

2.10 การรายงานผลการคัดเลือกผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ต่อคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา การวัฒนธรรมจังหวัดทราบ เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่งต่อไป สำหรับสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร หากอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการให้รายงานต่อกรมต้นสังกัด ส่วนสถานศึกษานอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานครให้รายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง

2.11 การจัดทำสัญญาผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ทั้งนี้ให้จัดทำขึ้นทั้งสิ้น 2 ฉบับ และให้สถานศึกษาส่งให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาที่สถานศึกษาเปิดบัญชีไว้ 1 ฉบับ และส่งมอบให้ผู้กู้ยืมเงินเก็บไว้ 1 ฉบับ

2.12 การค้ำประกัน ในสัญญาผู้กู้ยืมเงินให้มีหลักฐานการค้ำประกันสัญญาผู้กู้ยืมเงิน ได้แก่ หลักทรัพย์ หรือ ในกรณีที่ไม่มีอาชานหลักทรัพย์ได้ให้บิดา มารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้ค้ำประกัน

2.13 การให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมสัญญา ในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินยังไม่บรรลุนิติภาวะ การจะทำสัญญาผู้กู้ยืมเงินได้นั้น ต้องได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครองเสียก่อน

2.14 การจัดส่งสัญญาให้ธนาคาร เอกสารที่สถานศึกษาต้องนำส่งธนาคาร ประกอบด้วย ใบนำส่งเอกสาร สัญญาผู้กู้ยืมเงิน ทะเบียนควบคุมการส่งสัญญา สำเนาสมุดคู่ฝาก สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาบัตรประชาชน

2.15 การเบิกจ่ายเงินจากธนาคาร เมื่อสถานศึกษาได้จัดส่งสัญญาผู้กู้ยืมเงินให้กับธนาคารกรุงไทย สาขาที่เปิดบัญชีไว้แล้ว ภายในไม่เกิน 2 เดือนหลังจากที่ได้รับสัญญา ธนาคารจะตัดโอนเงินเฉพาะรายการที่สถานศึกษาเรียกเก็บจากนักเรียน นักศึกษาผู้กู้ยืมเงินเข้าบัญชีสถานศึกษาต่อไป และให้สถานศึกษาติดต่อธนาคารสาขาดังกล่าวเพื่อขอรายงาน EL 018 ตั้งแต่วันที่ 18 - 30 ของทุกเดือนเพื่อใช้ในการตรวจสอบกับจำนวนเงินที่ธนาคารโอนเข้าบัญชีของสถานศึกษาในแต่ละครั้ง

2.16 การรายงานผลการเรียน สถานศึกษาต้องรายงานผลการเรียนของนักเรียน นักศึกษาผู้กู้ยืมเงินให้สำนักงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กระทรวงการคลัง ทราบทุกสิ้นปีการศึกษา โดยส่งผ่านธนาคารกรุงไทย สาขาที่เปิดบัญชีไว้ พร้อมสำเนารายงานกระทรวงศึกษาธิการทราบด้วย

2.17 การรายงานการพ้นสภาพของนักเรียนนักศึกษา ไม่ว่าด้วยเหตุใด (จบการศึกษา ลาออก ถูกให้ออก ย้าย ตาย ฯลฯ) ให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กระทรวงการคลังทราบ ภายใน

ในสิบห้าวันนับแต่วันที่พ้นสภาพโดยส่งผ่านธนาคารกรุงไทย สาขาที่เปิดบัญชีไว้ พร้อมสำเนารายงานกระทรวงศึกษาธิการทราบด้วย

2.18 การสำรวจจำนวนนักเรียน นักศึกษา และความต้องการวงเงินกู้ยืมในปีการศึกษาต่อไป โดยสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ให้นำเสนอคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา การวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณา สำหรับสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร หากอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการให้รายงานต่อกรมต้นสังกัด ส่วนสถานศึกษานอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานครให้รายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการบัญชีฝ่ายที่หนึ่ง

2.19 การปลูกจิตสำนึกนักเรียน นักศึกษาผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ให้มีความสำนึก รับผิดชอบ กตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินที่ได้อนุเคราะห์ให้ได้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษา และมีความรับผิดชอบต่อที่จะต้องคืนเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางปฏิบัติในการขอกู้ยืมเงินกองทุนฯ ของนักเรียน นักศึกษา

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการขอกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ สำหรับนักเรียน นักศึกษา ไว้ดังนี้

3.1 การตรวจสอบคุณสมบัติ นักเรียน นักศึกษาผู้มีความประสงค์จะขอกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติของตนเองว่า ตรงตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ของการกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ หรือไม่ ได้แก่ เป็นผู้มีสัญชาติไทย ศึกษาที่สถาบันการศึกษาในประเทศไทย ไม่เป็นผู้เคยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาใด ไม่เป็นผู้ทำงานประจำในระหว่างเรียน รายได้ของบิดา มารดาและนักเรียน นักศึกษาผู้ขอกู้ยืม รวมกันไม่เกิน 150,000 บาทต่อปี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ในขณะที่ขอกู้ยืมเงิน ต้องไม่เป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เป็นผู้มีผลการเรียนดี หรือผ่านเกณฑ์ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการศึกษา และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบหรือประกาศ การสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือสถานศึกษา

3.2 ค่าใช้จ่ายที่พึงกู้ได้ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้กำหนดให้นักเรียน นักศึกษาสามารถขอกู้เงินจากกองทุนฯ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายได้ดังนี้ คือ ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างเรียน

3.3 ระยะเวลาที่ยื่นกู้ โดยผู้กู้รายเก่า ที่ยังมีความต้องการที่จะขอกู้ต่อไปปีการศึกษาต่อไป ให้ยื่นกู้ในภาคเรียนที่ 2 จนกระทั่งก่อนปิดภาคเรียนของปีการศึกษาปัจจุบัน สำหรับผู้กู้รายเก่า

ที่จะย้ายสถานศึกษา แต่ยังคงจะขออยู่ต่อ ให้ยื่นขอต่อสถานศึกษาแห่งใหม่ในเวลาที่จะเข้าเรียนในสถานศึกษานั้น ในส่วนของผู้กู้รายใหม่ ให้ยื่นกู้เมื่อเปิดภาคเรียน

3.4 วิธีการขอู้ นักเรียน นักศึกษาที่ประสงค์จะขอู้เงินจากกองทุนฯ ให้ยื่นขอู้ที่สถานศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ โดยกรอกรายละเอียดตามแบบคำขอู้ให้ถูกต้อง ครบถ้วน พร้อมทั้งส่งเอกสาร หลักฐานที่ใช้ประกอบการพิจารณาขอู้ยืมเงินต่อสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้ขอู้จะต้องติดตามผลการพิจารณาให้กู้ยืมจากประกาศผลการอนุมัติให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

เมื่อได้รับแจ้งผลการอนุมัติให้กู้ยืม ให้นักเรียน นักศึกษานำหลักฐานไปแจ้งผลการอนุมัติให้กู้ยืมเงินกองทุนฯ พร้อมทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาบัตรนักเรียนหรือบัตรนักศึกษา ไปยื่นขอเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ต่อธนาคารกรุงไทย สาขาที่สถานศึกษาเปิดบัญชีไว้ จากนั้นจึงนำบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาทำสัญญากู้ที่โรงเรียน แต่หากมีภูมิลำบากห่างจากสถานศึกษา ให้ขอให้เจ้าพนักงานทะเบียนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อาศัยอยู่ ลงนามรับรองลายมือชื่อของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้ค้ำประกัน

3.5 สิ่งที่ต้องปฏิบัติของผู้กู้ ในการยื่นกู้ต้องเขียนสัญญาให้ครบถ้วน และเก็บเอกสารสัญญาฉบับไว้ที่ตนเองทุกฉบับจนกว่าจะใช้คืนเงินกู้เรียบร้อยแล้ว ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ ย้ายสถานศึกษา หรือจบการศึกษา จะต้องแจ้งต่อธนาคารฯ ภายใน 15 วันนับแต่วันที่เปลี่ยนแปลงหรือจบการศึกษา

3.6 การชำระคืนเงินกู้ ผู้กู้ยืมเงินต้องชำระเงินกู้พร้อมทั้งดอกเบี้ยคืนกองทุนฯ ภายหลังจากที่ได้รับอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา หรือมีคำสั่งให้พ้นสภาพการเป็นนักเรียน นักศึกษาแล้ว 2 ปี โดยนำสัญญาพร้อมสมุดบัญชีเงินฝากไปติดต่อผ่านธนาคารกรุงไทยฯ ซึ่งต้องชำระคืนเงินกู้ให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 15 ปี นับแต่วันที่เริ่มชำระหนี้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี และให้นำเงินส่งกองทุนฯ เป็นรายปี ตามจำนวนที่ต้องชำระในแต่ละปีไม่น้อยกว่าอัตราที่คณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษากำหนด

หากไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้แจ้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กระทรวงการคลังทราบ ผ่านธนาคารฯ เพื่อพิจารณาผ่อนผันเป็นรายๆ ไป โดยผู้กู้ยืมเงินจะชำระเงินกู้ยืมคืนก่อนกำหนดก็ได้ และจะบอกเลิกสัญญาผู้กู้ยืมเงินเมื่อใดก็ได้ โดยแจ้งเป็นหนังสือให้สำนักงานคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กระทรวงการคลังทราบ ผ่านธนาคารฯ และต้องส่งเงินกู้ยืมที่ได้รับไปแล้วคืนภายในสามสิบวัน หรือภายในเวลาที่คณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษากำหนด ถ้าผู้กู้ยกเลิกการ

ผู้ยืม แต่ยังคงศึกษาต่อ ต้องแจ้งสถานะการเป็นนักเรียน นักศึกษาให้ธนาคารทราบทุกปี ถ้าไม่แจ้ง หลังจากยกเลิกการกู้แล้ว 2 ปี ธนาคารจะติดตามหนี้ชำระคืนเงินกองทุนฯ

ทั้งนี้การชำระหนี้เสร็จสิ้นเมื่อผู้กู้ยืมเงินชำระหนี้หมด หรือผู้กู้ยืมเงินถึงแก่ความตาย ในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ เดินทางไปต่างประเทศเป็นเวลา 6 เดือนขึ้นไป จะต้องชำระหนี้ทั้งหมด คืนกองทุนฯ ก่อนออกเดินทาง

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการศึกษาว่าองค์กร บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด ปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด

การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะศึกษาบทเรียน พัฒนาแนวทาง และสร้างกลยุทธ์ เพื่อที่จะปรับปรุงนโยบายและการปฏิบัติให้ดีขึ้นเพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ (วรเดช จันทรศร, 2539 : 193)

วรเดช จันทรศร (2527 : 535 – 551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหรือสิ่งเชื่อมโยงระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน และโครงการไปปฏิบัติ โดยได้นำเสนอตัวแบบ (Model) หรือแนวทางการศึกษา รวม 6 ตัวแบบ คือ

ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) เป็นการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสร้างประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม โดยคำว่า “ยึดหลักเหตุผล” หมายถึงความจำเป็นขององค์กรที่จะต้องมีการดำเนินงานในฐานะที่เป็น “Rational value maximizers” ซึ่งมีพฤติกรรมที่เน้นวัตถุประสงค์เป็นแนวทาง (Goal – directed behavior) เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างผลงานให้ได้ใกล้เคียงกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักมากที่สุด

ฐานคติของตัวแบบนี้คือ โครงการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่างๆ ขององค์กร มีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนระบบการให้ทุนให้โทษ

ตัวแบบทางการจัดการ (Management Model) ตัวแบบนี้ให้ความสนใจที่สมรรถนะขององค์กร เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์กรที่รับผิดชอบ

ชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด

โครงการที่จะประสบความสำเร็จได้จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและเทคนิคที่เพียงพอ นอกจากนี้ องค์การยังจะต้องมีการวางแผนเตรียมการหรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งทางด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ

ตัวแบบนี้เป็นความพยายามที่จะศึกษาหาทางแก้ไขอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น การขาดทุน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และความล่าช้า เป็นต้น

ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Model) เป็นการศึกษาปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ของการสร้างความผูกพันและการยอมรับ เพื่อมุ่งสนองความต้องการทางจิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ เป็นเรื่องของการนำตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การมาประยุกต์ใช้โดยตรง เน้นการมีส่วนร่วมขององค์การเป็นสำคัญ ภายใต้ฐานคติที่ว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ การนำนโยบายมาปฏิบัติให้บังเกิดความสำเร็จจึงน่าจะเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันโดยวิธีการให้สมาชิกในองค์การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งการให้การควบคุมหรือใช้อำนาจทางรูปนัยของผู้บังคับบัญชา

การนำนโยบายไปปฏิบัติในตัวแบบนี้ จึงเป็นเรื่องของกระบวนการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดหรือวางกรอบนโยบาย โดยถือว่านโยบายเหล่านั้นมาจากตัวผู้ปฏิบัติเองโดยตรง ทำให้ผู้ปฏิบัติตระหนักในความสำคัญของโครงการและเห็นว่าความสำเร็จของโครงการก็คือความสำเร็จของผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน

ตัวแบบทางด้านการกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) ตัวแบบนี้พยายามจะสร้างกรอบการมองหาสภาพความเป็นจริงทางสังคมในองค์การ โดยเชื่อว่าอำนาจขององค์การไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งทางรูปนัย แต่อำนาจที่แท้จริงกระจายทั่วไปในองค์การ คือสมาชิกขององค์การทุกคนมีอำนาจในแง่ของการใช้วิจารณญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่มีหน้าที่ต้องติดต่อกับประชาชนอย่างใกล้ชิดสามารถใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่อาจจะควบคุมได้

จากตัวแบบนี้ความล้มเหลวมักเกิดจากผู้กำหนดนโยบายที่ไม่เข้าใจว่าสภาพความเป็นจริงของการให้บริการเกิดขึ้นในลักษณะใดมากกว่า ในบางครั้งการกำหนดนโยบายเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติซึ่งอาจเป็นข้าราชการหรือประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม จำเป็นที่จะต้อง

พัฒนามาจากเบื้องล่าง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงและพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงๆอย่างแจ่มชัด

ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) ตัวแบบนี้เชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถของบุคลากรที่เป็นตัวแทนขององค์การ และความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์การ ตัวแบบนี้เห็นว่า การสร้างความสมานฉันท์และวิธีการของการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ยากจะเกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้นในองค์การ และในระบบสังคมทั่วไป การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้า การบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาความสนับสนุน การโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักสร้างเงื่อนไขและข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากร ความเป็นไปได้ที่การนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีความสำเร็จ ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการเจรจา สถานะอำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองของบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์การ

ตัวแบบทั่วไป (General Model) ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญกับปัจจัย 3 ประการคือ กระบวนการในการสื่อสารความ ปัญหาทางด้านสมรรถนะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติ

กระบวนการสื่อสารความ ประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้ปฏิบัติว่าตนเองควรจะทำอย่างไร ซึ่งความเข้าใจจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความชัดเจนของนโยบาย กิจกรรมต่างๆที่จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในนโยบายดีขึ้น

ปัญหาทางด้านสมรรถนะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยปฏิบัติว่าจะสามารถทำงานให้เป็นไปตามที่คาดหวังได้เพียงใด ซึ่งความสามารถนี้ขึ้นอยู่กับความเพียงพอของทรัพยากร กิจกรรมจูงใจที่จะทำให้การปฏิบัติงานดีขึ้น คุณภาพของบุคลากร ภาวะผู้นำ ความสำคัญของหน่วยงาน และสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติ ประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ปฏิบัติเอง ซึ่งจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความภักดีของบุคคลต่อองค์การ ผลประโยชน์ส่วนตัว และความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจากวิธีการปฏิบัติงานที่ทำอยู่เดิม

โดยในการศึกษาค้นคว้านี้จะได้นำตัวแบบทั่วไปมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เนื่องจากเป็นตัวแบบที่รวมองค์ประกอบบางประการของตัวแบบอื่นๆไว้ด้วยกันมากพอ ทำให้สามารถศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติได้กว้างกว่าตัวแบบอื่น

Randall B. Ripley และ Grace A. Franklin (อ้างใน รวิภา หอมเศรษฐี, 2541) กล่าวว่า การวัดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มี 3 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางที่ 1 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถวัดได้จากระดับของความร่วมมือที่ผู้รับนโยบายไปปฏิบัติมีต่อผู้ออกคำสั่งหรือผู้กำหนดนโยบาย ถ้าระดับความร่วมมือมีสูง ระดับความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติก็มีสูงตามไปด้วย และในทางกลับกันถ้าระดับของความร่วมมือต่ำ ก็ย่อมหมายความว่าระดับของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะมีสูง

แนวทางที่ 2 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขที่ว่า ได้มีการบรรลุการปฏิบัติตามนโยบาย ตามภาระหน้าที่ขององค์การที่รับผิดชอบด้วยความราบรื่น ปราศจากปัญหา ถ้าการปฏิบัติตามนโยบายนั้นเต็มไปด้วยความขัดแย้ง หรือมีอุปสรรคขัดข้องเกิดขึ้นมากเท่าใด ระดับของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมมีสูงมากขึ้นเท่านั้น

แนวทางที่ 3 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากการที่นโยบายนั้น ได้ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานระยะสั้น(short – run performance) และก่อให้เกิดผลกระทบ(impact)ตามที่พึงปรารถนาหรือไม่

การประเมินระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรพิจารณาจากผลการปฏิบัติในระยะสั้นว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด การประเมินความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถทำได้ในระหว่างที่นโยบายยังอยู่ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในลักษณะของการประเมินเพื่อหาทางแก้ไขปัญหามากกว่าการประเมินเพื่อให้รู้ผลทั้งหมดของโครงการ ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาจนกว่าข้อมูลทางด้านผลกระทบจะมีพร้อม

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

สุพัฒน์ สุขมุลสันต์ และคณะ (2524 : 52) ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงในด้านต่างๆของโครงการ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกของโครงการด้านต่างๆ

Harrison W. Benten (1955) ได้ให้ความหมายของการวัดประสิทธิผลว่า หมายถึง การพิจารณาถึงกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์หรือสถานการณ์ที่สังเกตได้กับวัตถุประสงค์หรือสถานการณ์ทั่วไปที่เป็นมาตรฐานหรือที่ตั้งไว้

Riecken (อ้างใน ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2530 : 8) ให้คำนิยามของการวิจัยประเมินผลว่า เป็นการวัดผลทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่กำลังกระทำอยู่ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ โดยการวิจัยประเมินผลจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้คือ

1. กระบวนการในการวัดผลเพื่อพิจารณาคุณค่าหรือระดับของความสำเร็จของโครงการ
2. วัดดูประสงคฺ์ของโครงการ ซึ่งจะเป็เป้าหมายที่ต้องการจะบรรลุ
3. เกณฑ์มาตรฐาน เพื่อจะวัดดูว่าโครงการนี้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ หรือบรรลุเป้าหมายในระดับสูง กลาง หรือต่ำอย่างไร

เมื่อทำการวิจัยประเมินผลแล้ว ก็จะสามารถพิจารณาถึงระดับความสำเร็จของโครงการ และตัดสินใจในขั้นต่อไปได้ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงโครงการ ดำเนินโครงการต่อ หรือยกเลิกโครงการ

Suchman (อ้างใน กรมการฝึกหัดครู, 2528 : 13) กล่าวว่า การวิจัยประเมินผล หมายถึง การพิจารณาวิเคราะห์ถึงผลของการกระทำกิจกรรมบางอย่างในโครงการใดโครงการหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และการพิจารณาวิเคราะห์เพื่อประเมินผลนี้อาจเป็นการพิจารณาจากบันทึกของผู้ประเมิน จากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือจากข้อมูลอื่นๆก็ได้ ผลลัพธ์ของกิจกรรมที่นำมาพิจารณาอาจเป็นผลทางบวกหรือทางลบก็ได้ ทั้งอาจจะเป็นผลที่เกิดขึ้นอย่างถาวรหรือชั่วคราวก็ได้เช่นกัน การบรรลุถึงเป้าหมายนั้นจะต้องนำมาพิจารณาวิเคราะห์ทุกกรณี

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2537 : 93) กล่าวว่า วัดดูประสงคฺ์สำคัญของการประเมินผลโครงการ คือ การหาแนวทางตัดสินใจ (Decision Making) และการประเมินผลโครงการไม่มีเป้าหมายเพื่อการค้นคว้าหาความรู้หรืออย่างการวิจัยต่อไป แต่จะมุ่งไปสู่การค้นหาลู่ทางที่โครงการได้ดำเนินไปแล้ว สิ่งใดที่ควรจะต้องดำเนินต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และค้นหาว่าระหว่างดำเนินโครงการนั้น ปัญหาใดบ้างที่ควรจะต้องปรับปรุงเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ

Bigman (อ้างใน สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2527) กล่าวถึง การประเมินผลว่ามีจุดมุ่งหมาย 6 ประการคือ

1. เพื่อต้องการที่จะตรวจสอบดูว่า การดำเนินงานโครงการได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
2. เพื่อต้องการค้นหาคำตอบในเรื่องความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ

3. เพื่อต้องการค้นหาหลักการและการดำเนินงานที่ทำให้โครงการได้รับความสำเร็จ
4. เพื่อการใช้เทคนิคต่างๆเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโครงการ
5. เพื่อต้องการค้นหาแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป
6. เพื่อการกำหนดวิธีการที่จะให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2529) ให้ความเห็นว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆของโครงการอย่างมีระบบ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดวัตถุประสงค์โครงการ
2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลและทรัพยากรต่างๆที่จะต้องใช้ในการดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมที่จะใช้ปฏิบัติอยู่หรือไม่และทรัพยากรที่มีอยู่สามารถที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากร เป็นการวิเคราะห์กระบวนการในการดำเนินโครงการ
4. การวิเคราะห์ การแปลความหมาย และการสรุปผล ผู้ทำการประเมินต้องวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ตรงตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มไปในลักษณะใด จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดีขึ้นอย่างไร

D.L. Stufflebeam และคณะ (อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2535 : 205) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อการประเมินผลโครงการ ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ เงื่อนไข และช่วยในการวินิจฉัยปัญหา และทำให้ทราบถึงตัวแปรที่มีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ โดยพิจารณาถึงจุดเด่นจุดด้อยของแนวทางนั้นว่าจะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ โดยจะให้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ตลอดจน

จุดเด่นจุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้ และผลที่ได้ในการทดลองปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขวิธีการให้เหมาะสม

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ เพื่อป้องกันจุดมุ่งหมายบรรลุมาน้อยเพียงใด และช่วยพิจารณาว่ากระบวนการที่ใช้ควรจะคงไว้ ปรับปรุง หรือว่าเลิกเปลี่ยนแปลงใหม่

บุญธรรม กิจปริดาภิรุต (2533 : 204) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นต่อกิจกรรม โครงการ หรืองานใดๆ โดยพิจารณาความสำคัญของการประเมินผลได้จากประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินผล หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบและต่อเนื่องที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงาน โดยนำผลที่ประเมินได้มาปรับปรุงวิธีดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์

2. การประเมินผลเป็นการพิจารณาคูณค่าของผลงานที่ได้รับ ด้วยการเปรียบเทียบผลงานที่เกิดขึ้นกับความต้องการที่กำหนดไว้

3. การประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่างานที่ทำได้ผลดีหรือไม่ เพียงไร ทั้งนี้อาจจะเป็นการประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน เพื่อนำผลไปพิจารณาปรับปรุงแผนงานหรือกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจจะเป็นการประเมินผลสรุปรวมตลอดโครงการว่า ตั้งแต่ทำมาจนสิ้นสุดโครงการนั้นได้ผลดีหรือไม่เพียงไรก็ได้

4. การประเมินผลเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการตัดสินใจทั้งในระดับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารโครงการ และผู้กำหนดนโยบาย

Rossi และ Freeman (อ้างในละเอียด ศิลา น้อย, 2534 : 25) ได้กำหนดนิยามของการวิจัยประเมินผลว่า คือ การประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินกรอบความคิด รูปแบบ การดำเนินงาน และประโยชน์ของแผนงานในการเข้าแทรกแซงทางสังคม กล่าวคือ การวิจัยประเมินผลเกี่ยวข้องกับการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวินิจฉัยและปรับปรุงการวางแผน การติดตามผล ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของแผนงาน

Freeman (อ้างในปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2530 : 45) ยังได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการประเมินผลแบบรวบยอดว่า หมายถึง การประเมินผลซึ่งนำแนวความคิดและวิธีการที่เหมาะสมมาใช้ (1) เพื่อพิจารณาว่าโครงการ สิ่งป้อนเข้าหรือปัจจัยนำเข้าได้รับการดำเนินการตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และ (2) เพื่อกำหนดว่าโครงการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขยายผลไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความตั้งใจหรือไม่

ดังนั้นการประเมินผลรวบยอดก็คือ การวิจัยประเมินผลที่มีความหมายครอบคลุมทั้งการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) อันหมายถึงการที่นโยบายได้รับการดำเนินการตามแผนงาน ขึ้นตอนหรือไม่ และนโยบายนั้นเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของวัตถุประสงค์ที่พึงประสงค์หรือไม่อย่างไร

นอกจากนี้ Suchman (1967) ยังเสนอให้พิจารณาถึงเงื่อนไขสำคัญของการประเมินผลภายใต้ 4 หัวข้อคือ

1. พิจารณาศึกษาคุณลักษณะของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จในระดับสูงหรือต่ำ
2. พิจารณาศึกษาผู้รับบริการสาธารณะตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการว่า ผู้ใดได้รับผลกระทบมากหรือน้อย
3. พิจารณาศึกษาเงื่อนไข เช่น พื้นที่ เวลา และสถานการณ์ ที่ทำให้นโยบาย/แผนงาน/โครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว
4. พิจารณาศึกษาผลกระทบที่บังเกิดจากนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นผลกระทบเดียว - ผลกระทบซับซ้อน ผลกระทบที่ตั้งใจ - ผลกระทบที่ไม่ตั้งใจ ผลกระทบทางตรง - ผลกระทบทางอ้อม เป็นต้น

อีกทั้งในการประเมินผลนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยเกณฑ์บางประการในการศึกษา ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการใช้ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความพอเพียง ความเสมอภาค ความเป็นธรรม ซึ่งความหมายของเกณฑ์ดังกล่าวนี้ แสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปความหมาย และตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์การวิจัยประเมินผล

เกณฑ์การประเมินผล	ความหมาย	ตัวอย่างคำถาม
ประสิทธิผล	เปรียบเทียบผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	นโยบาย/แผนงาน/โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่
ประสิทธิภาพ	เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ	การปฏิบัติตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการสิ้นเปลืองทรัพยากรเพียงใด
ความพอเพียง	เปรียบเทียบผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการกับความต้องการทั้งหมดของสังคม (หรือขอบเขตทั้งหมดของปัญหา)	นโยบาย/แผนงาน/โครงการ สามารถตอบสนองความต้องการทั้งหมดของสังคมได้หรือไม่ เพียงใด
ความเสมอภาค	เปรียบเทียบโอกาสที่จะได้รับบริการสาธารณะตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการมีความเท่าเทียมกันสำหรับประชาชนทุกกลุ่มทุกพวกหรือไม่	ใครบ้างที่มีโอกาสหรือไม่มีโอกาสได้รับผลลัพธ์และผลกระทบตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ใครบ้างที่ทราบหรือไม่ทราบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ
ความเป็นธรรม	เปรียบเทียบว่าประชาชนผู้เสียเปรียบในสังคมได้รับผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการในสัดส่วนเช่นใดเมื่อพิจารณาร่วมกับประชาชนผู้ได้เปรียบในสังคม	นโยบาย/แผนงาน/โครงการถูกกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับผู้ได้เปรียบหรือผู้เสียเปรียบในสังคมเป็นสำคัญ และ/หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวมหรือเฉพาะต่อกลุ่มผลประโยชน์ส่วนน้อย

ที่มา : ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การวิจัยประเมินผล : หลักการและกระบวนการ, (กรุงเทพ, หจก.การพิมพ์พระนคร, 2530), หน้า 51.

นอกจากนี้ นักวิชาการท่านอื่นได้เสนอเกณฑ์การวิจัยประเมินผลอื่นๆอีก เช่น Poland (1979) เสนอ “เกณฑ์ความเหมาะสม” หมายถึง ขอบเขตซึ่งวัตถุประสงค์ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการได้รับการพิจารณาว่าน่าพึงปรารถนาหรือไม่ การพิจารณาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับค่านิยมเพราะนโยบาย/แผนงาน/โครงการดังกล่าวจะถูกนำไปพิจารณาเปรียบเทียบกับนโยบาย/แผนงาน/โครงการอื่นๆภายใต้มาตรฐานวัดเกี่ยวกับความน่าพึงปรารถนา ซึ่งจะมีพิสัยครอบคลุม 2 มิติระหว่างความน่าพึงปรารถนาที่สุดกับความไม่น่าพึงปรารถนาเลย

Nakamura และ Smallwood (1980) เสนอ “เกณฑ์ความพึงพอใจของผู้รับบริการ” คือ ระดับที่นโยบาย/แผนงาน/โครงการตอบสนองต่อความต้องการหรือความจำเป็นของผู้รับบริการ กล่าวคือ เกณฑ์ความพึงพอใจ เป็นความพยายามในการตอบคำถามที่ว่า นโยบาย/แผนงาน/โครงการก่อให้เกิดประสิทธิผลสำหรับใคร หรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการให้บริการสาธารณะอาจไม่ส่งผลให้ผู้รับบริการได้รับผลกระทบอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง อันหมายถึง การนำมาซึ่งผลได้ต่อกลุ่มหนึ่ง แต่กลับก่อให้เกิดผลเสียต่ออีกกลุ่มหนึ่ง

William N. Dunn (อ้างในจินดาลักษณ์ วัฒนสินธ์, 2539) ได้เสนอเกณฑ์ในการประเมินผลนโยบาย 6 เกณฑ์ด้วยกันคือ

1. ประสิทธิผล หมายถึง การพิจารณาว่าผลของนโยบายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงไร
2. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลกับความพยายาม โดยวัดจากกำลังงานหรือความพยายาม (effort) ที่ใช้ไปในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในระดับของประสิทธิผลระดับนั้น โดยประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของหลักเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งนิยมวัดออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน (monetary cost) ดังนั้นนโยบายที่มีประสิทธิภาพ คือ นโยบายที่ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด
3. ความพอเพียง หมายถึง ความพอใจที่นโยบายสามารถตอบสนองความต้องการ โดยพิจารณาจากประสิทธิผล เกณฑ์ความพอเพียงนี้จะบ่งชี้ถึงความคาดหวังเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทางเลือกต่างๆของนโยบายกับผลของนโยบาย
4. ความเป็นธรรม หมายถึง นโยบายที่คำนึงถึงการจัดสรรผลประโยชน์หรือการให้บริการต่างๆอย่างเป็นธรรม และคำนึงถึงการประเมินนโยบายในแง่ของความเสมอภาค และเป็นเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักเหตุผลทางด้านกฎหมายและสังคม ซึ่งพาดพิงถึงการกระจายผลของ

นโยบายและความพยายามของกลุ่มต่างๆที่จะได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินการตามนโยบาย

5. การตอบสนองความต้องการ การที่นโยบายนั้นสนองตอบต่อความต้องการ ความพึงพอใจในคุณค่าของกลุ่มต่างๆหรือไม่ มากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะการสนองตอบนั้นตรงกับกลุ่มเป้าหมายของนโยบายหรือไม่

6. ความเหมาะสม เป็นการพิจารณาถึงหลักเหตุผลในด้านที่เกี่ยวกับหลักการหรือสาระของนโยบาย รวมถึงคุณค่าของวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความมีเหตุผลสนับสนุนสมมติฐานต่างๆของวัตถุประสงค์นั้นว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ในขณะที่เกณฑ์การประเมินอื่นจะถือว่าวัตถุประสงค์เป็นเรื่องที่ยอมรับแล้ว

การใช้เกณฑ์ในการประเมินผลนั้น ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องใช้เกณฑ์ทุกเกณฑ์ในการศึกษาวิจัย แต่ในทางปฏิบัติมักจะเลือกใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเป็นหลัก เพื่อแสดงให้เห็นการประเมินนโยบายนั้นให้มีความสำคัญในเรื่องใด ทั้งนี้อาจนำเกณฑ์อื่นบางตัวเข้ามาประกอบในการศึกษาด้วยก็ได้เช่นกัน

สำหรับในการศึกษาค้นคว้านี้จะได้นำเกณฑ์การตอบสนองความต้องการ, ความพอเพียง, ความเสมอภาค และความพึงพอใจ ประกอบกับจำนวนนักเรียนผู้กู้เงินจากกองทุนฯ เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Adrian Ziderman และคณะ (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และดีกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา สามารถจัดสรรเงินกู้ยืมให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษารวม 650,000 คน จากเป้าหมาย 300,000 คน อีกทั้งยังสามารถป้องกันการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาได้ถึงร้อยละ 30

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานกองทุนฯยังคงมีปัญหาในด้านความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรเงิน ทั้งนี้เนื่องจากระบบการจัดสรรเงินที่แตกต่างกันของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จำนวนงบประมาณที่จำกัด และประมาณการจำนวนผู้กู้ที่แตกต่างกันสำหรับในด้านการเงินนั้น จากการที่กองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เพียงร้อยละ 1 และกำหนดช่วงระยะเวลาในการชำระเงินคืนนานถึง 17 ปี ทำให้มีความเป็นไปได้ที่กองทุนจะมีรายได้จากการ

ชำระเงินคืนเพื่อนำมาจัดสรรให้แก่ผู้กู้รายอื่น ทั้งนี้จากการศึกษามีข้อเสนอแนะว่า ควรเปลี่ยนระบบความช่วยเหลือในระดับมัธยมศึกษาให้เป็นทุนการศึกษา ในขณะที่ระดับอุดมศึกษายังคงเป็นการกู้ยืม และควรจัดตั้งสำนักงานกลางของกองทุนฯ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาจัดสรรเงินแทนสถานศึกษา โดยเปลี่ยนแปลงรายได้ขั้นต่ำของครอบครัวผู้กู้เป็นรายปี และเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเป็นร้อยละ 3 รวมทั้งลดระยะเวลาในการชำระเงินคืนให้น้อยกว่า 15 ปี โดยกำหนดยอดเงินใช้คืนตามมูลค่าจริงที่รวมอัตราเงินเฟ้อแล้ว นอกจากนี้ควรจะได้มีการจัดจ้างผู้จัดการและทีมงานเต็มเวลาเพื่อบริหารงานกองทุน ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้ในการดำเนินงาน และกำกับดูแลงานกองทุนฯ

บรรพต ศรีวิชัย (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นักเรียนและเจ้าหน้าที่ธนาคารมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด แต่กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ขั้นตอนการดำเนินงานมีมากเกินไป ประกอบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีจำนวนน้อย ทำให้ต้องใช้เวลานานและอาจเกิดปัญหาการทำสัญญากู้ยืมเงินไม่ถูกต้อง นอกจากนี้การประสานงานก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

รุ่งกาล เมธาพิทย์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาอุปสงค์ต่อสินเชื่อเพื่อการศึกษาและบทบาทของธนาคารพาณิชย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการจัดสรรสินเชื่อเพื่อการศึกษา ตลอดจนความต้องการสินเชื่อเพื่อการศึกษาของธนาคารพาณิชย์ สรุปได้ว่ารัฐควรส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทในการให้บริการสินเชื่อเพื่อการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้การจัดทรัพยากรเพื่อการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีความด้อยประสิทธิภาพคือ

1. รัฐไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และต้นทุนค่าเสียโอกาสทางสังคม ทำให้เกิดการลงทุนเกินขนาดทางการศึกษาส่งผลเสียต่อคุณภาพของการศึกษา
2. การขาดกลไกระบบการดำเนินงานเพื่อควบคุมและติดตามให้มีการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง
3. การมีระบบขั้นตอนที่ยุ่งยาก และมีระเบียบแบบแผนมากมาย ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่สามารถปรับเปลี่ยนข้อบังคับได้ แม้จะมีความจำเป็น

4. การกำหนดรายได้ครอบครัวไม่เกิน 120,000 บาทต่อปี ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อครอบครัวชนชั้นกลางที่มีความต้องการกู้เงิน

นงราม เศรษฐพานิช และคณะ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง ต้นทุนและแหล่งที่มาของเงินทุนเพื่อการอุดมศึกษา โดยทำการศึกษาถึงโครงการเงินกู้สำหรับนักศึกษาจากประสบการณ์ในประเทศต่างๆ และได้สรุปแนวความคิดเพื่อประกอบการริเริ่มเกี่ยวกับโครงการไว้ดังนี้

1. เงินทุนเบื้องต้นที่ต้องใช้จริงในโครงการเงินกู้สำหรับนักศึกษาจะสูงกว่าที่ประมาณการไว้

2. ในส่วนของเงินอุดหนุน ยิ่งคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ และระยะเวลาของการชำระเงินยาว จะมีผลต้องให้มีเงินอุดหนุนจำนวนมากขึ้น

3. ทางเลือกรูปแบบในการบริหารโครงการ ประเทศที่กำลังพัฒนาบางประเทศเลือกที่จะตั้งสถาบันเงินกู้ของรัฐ ในขณะที่บางประเทศเลือกธนาคารพาณิชย์ การเลือกนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงความจริงที่ว่า ธนาคารพาณิชย์และหน่วยงานเอกชนต่างๆ จะเข้ามาเกี่ยวข้องด้านการเงินแก่นักศึกษา ก็ต่อเมื่อมีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกู้เงินของนักศึกษาด้วย

4. ขั้นตอนในการศึกษา ตรวจสอบ มาตรการเรียกเก็บเงินคืนเป็นสิ่งที่จำเป็น และสำคัญ ดังกรณีที่มีการขอเลื่อนการชำระเงิน หรือที่มีผู้ขาดการชำระเงิน แต่อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ ปัญหาต่างๆ บางครั้งก็เกิดขึ้นน้อยกว่าที่คิด และสามารถแก้ไขได้

5. การขยายหรือทำให้โครงการเป็นที่รู้จักเชื่อถือนั้นเป็นสิ่งสำคัญควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงทั้งโดยทั่วไปและนักศึกษา โดยเฉพาะต้องพยายามสนับสนุนให้มีการพูดหรือถกเถียงกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

6. เงินกู้เพื่อการศึกษาเป็นวิธีการทางการเงินอย่างหนึ่งซึ่งสามารถให้ผลดีหากใช้ควบคู่กับการปรับค่าเล่าเรียน และการให้ทุนที่เหมาะสม และโครงการลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งใจให้นักศึกษาสนใจเรียน และคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพื่อการศึกษา สามารถใช้มุ่งใจให้นักศึกษาบางกลุ่มให้ศึกษาต่อ หรือช่วยให้บรรลุปเป้าหมายด้านกำลังคน

วันเพ็ญ อนิวรรณพงศ์ และคณะ(2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารโครงการอาหารกลางวันและได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่

1. สภาพภูมิหลัง เช่น เพศ อายุ คุณวุฒิ ตำแหน่ง สถานภาพทางสังคม เป็นต้น
2. ความสามารถในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน โดยพิจารณาจากขั้นตอนต่างๆในการบริหาร เช่น การวางแผน การกำหนดบุคลากร มนุษยสัมพันธ์ การแก้ปัญหา การติดตามประเมินผล เป็นต้น

3. ความพร้อมของการจัดโครงการ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆที่ช่วยให้การบริหารโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

3.1 ความพร้อมทางด้านบุคลากร โดยพิจารณาจากการเสียสละ ความกระตือรือร้น ความคิดริเริ่มของบุคลากรที่ร่วมในโครงการ

3.2 ความพร้อมทางด้านลักษณะสภาพของโรงเรียน ซึ่งพิจารณาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ

4. การมีส่วนร่วมและยอมรับโครงการ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยพิจารณาจากความนิยมและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่กำหนดในโครงการ

จากผลการศึกษาปรากฏว่า ปัจจัยต่างๆเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการบริหารโครงการอาหารกลางวันโดยตรง ทำให้พิจารณาได้ว่ากลุ่มโรงเรียนประเภทใดประสบความสำเร็จมากหรือน้อยในการบริหารโครงการฯ และปัจจัยบางปัจจัยยังส่งผลให้ปัจจัยอื่นเกิดการเปลี่ยนแปลงไป เช่น สภาพภูมิหลังจะมีผลต่อความสามารถในการบริหารโครงการ ความพร้อมของการจัดโครงการ และการมีส่วนร่วมและยอมรับโครงการ

2.3 กรอบแนวคิด และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยการประเมินผลนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพภูมิหลัง และลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ลักษณะส่วนบุคคลของครูหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่เข้ารับผิดชอบงานกองทุนฯ ในโรงเรียน

1.2 ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่กู้เงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี สาขาวิชา อาชีพของครอบครัว รายได้ของครอบครัว จำนวนวงเงินกู้ที่ได้รับ ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ เหตุผลที่ขอกู้เงิน

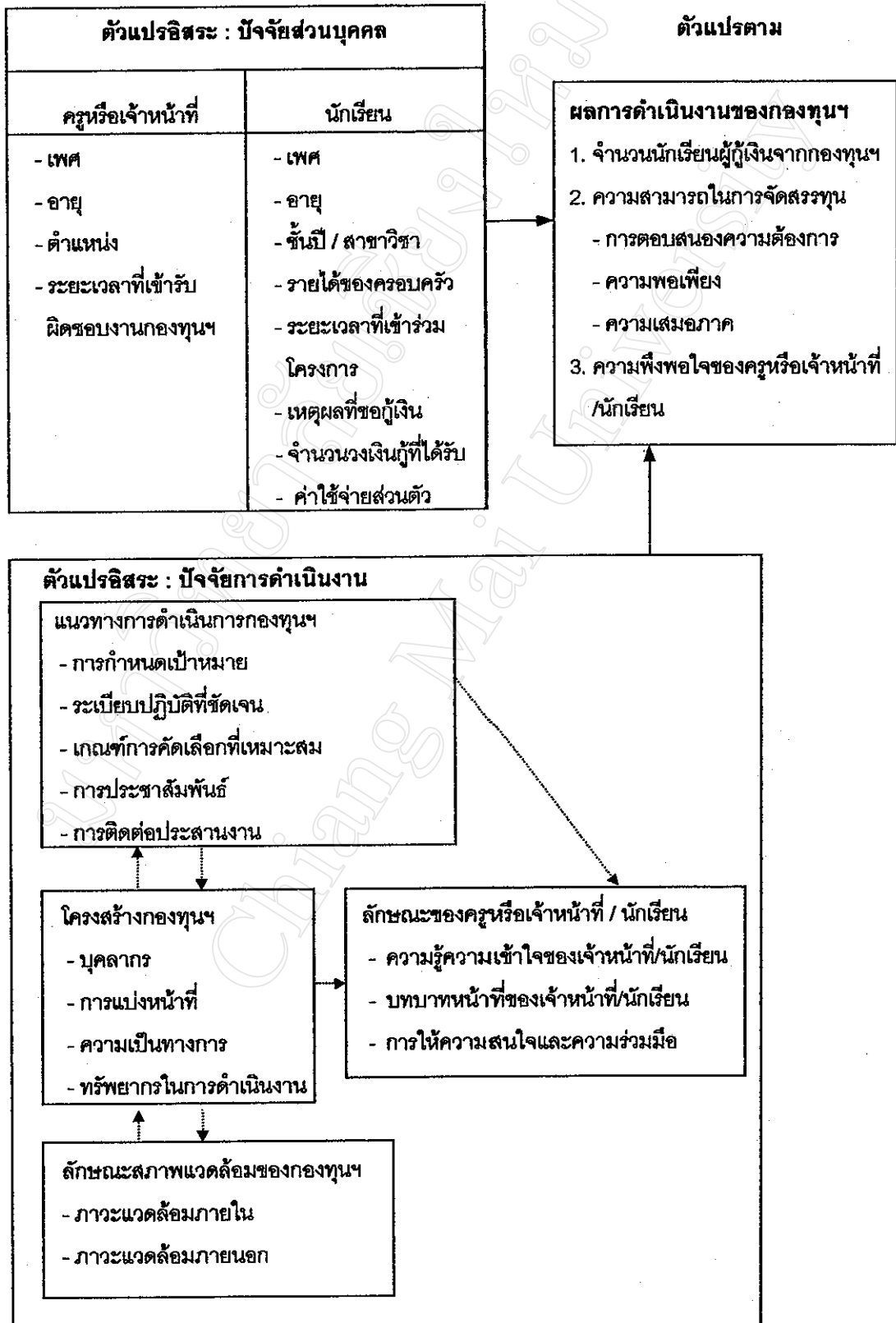
2. ตัวแปรอิสระที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้แก่

- (1) โครงสร้างกองทุนฯ
- (2) สภาพแวดล้อมของกองทุนฯ
- (3) ลักษณะของครูหรือเจ้าหน้าที่และนักเรียน
- (4) แนวทางการดำเนินงานกองทุนฯ

3. ตัวแปรตามที่เป็นเกณฑ์วัดผลการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้แก่

- (1) จำนวนนักเรียนผู้กู้เงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- (2) ความสามารถในการจัดสรรทุนของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- (3) ความพึงพอใจของครู หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และความพึงพอใจนักเรียนที่ขอกู้เงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

โครงสร้างกองทุนฯ หมายถึง รูปแบบและองค์ประกอบในการดำเนินการของกองทุนฯ ได้แก่ การกระจายอำนาจ การแบ่งหน้าที่ ความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ความเป็นทางการ จำนวนบุคลากร เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

ลักษณะสภาพแวดล้อมของกองทุนฯ หมายถึง ความสลับซับซ้อน ความไม่แน่นอน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีความหมายต่อกิจกรรมของกองทุนฯ โดยภาวะแวดล้อมภายใน ได้แก่ การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ การเอาใจใส่ต่อผู้ปฏิบัติงานหรือนักเรียน การประเมินปัญหาเพื่อนำมาแก้ไข การเปลี่ยนแปลงของระเบียบกฎเกณฑ์ สำหรับภาวะแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สภาพการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนฯ

ลักษณะของครูหรือเจ้าหน้าที่ หมายถึง คุณสมบัติของครูหรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานกองทุนฯของโรงเรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนฯ การให้ความสนใจในงานและความผูกพันต่อกองทุนฯ ความชัดเจนในบทบาทหน้าที่

ลักษณะของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนฯ ได้แก่ การให้ความร่วมมือของนักเรียนที่ขอยืมเงินในการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับการสนใจติดตามการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงต่างๆของกองทุนฯ

แนวทางการดำเนินการ หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนชัดเจน เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกที่เหมาะสม การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง การติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนเงื่อนไขการปฏิบัติได้เหมาะสม

ผลการดำเนินงานกองทุนฯ หมายถึง การที่ปัจจัยนำเข้าได้รับการดำเนินการตามแผนหรือนโยบายที่ได้วางไว้ และนโยบาย กระบวนการดำเนินงาน และบทบาทพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้แก่ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของประชาชน

ตัวชี้วัดได้แก่

1. จำนวนนักเรียนผู้กู้เงินจากกองทุนฯ
2. ความสามารถในการจัดสรรทุน หมายถึง การจัดสรรทุนให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการ

การและขาดแคลนทุนทรัพย์ได้อย่างเหมาะสม พอเพียง และมีความเสมอภาค รวมทั้งมีการติดตามประเมินผล

2.1 การตอบสนองความต้องการ หมายถึง การที่กองทุนฯ สนองตอบต่อความต้องการได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย และทันต่อความจำเป็น

2.2 ความเพียงพอในการจัดสรรเงินกู้ หมายถึง การจัดสรรจำนวนเงินกู้ได้อย่างเหมาะสมต่อความต้องการของผู้ขอู้ ทั้งในส่วนของจำนวนผู้ขอู้ และวงเงินให้กู้ยืม

2.3 ความเสมอภาคในการจัดสรรเงินกู้ หมายถึง การจัดสรรเงินกู้ด้วยความเท่าเทียมแก่โรงเรียน หรือนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ

ผลการดำเนินงานของกองทุนพิจารณาจากตัวชี้วัดด้วยเกณฑ์การวัดดังนี้

- (1) ระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานสูงสุด เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00
- (2) ระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานสูง เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20
- (3) ระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานปานกลาง เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40
- (4) ระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานต่ำ เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60
- (5) ระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานต่ำที่สุด เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80

3. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของครูหรือเจ้าหน้าที่ที่มีต่อการดำเนินการและการปฏิบัติงานกองทุนฯ และความรู้สึกของนักเรียนต่อบริการที่ได้รับจากกองทุนฯ

ซึ่งมีเกณฑ์การวัดดังนี้

- (1) ระดับความพึงพอใจมากที่สุด เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00
- (2) ระดับความพึงพอใจมาก เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20
- (3) ระดับความพึงพอใจปานกลาง เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40
- (4) ระดับความพึงพอใจน้อย เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60
- (5) ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80